

NKE RTK

Kovács Lajos
Bói László
Girhiny Kornél

EMBERÖLÉSEK NYOMOZÁSA

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Kovács Lajos – Bóji László – Girhiny Kornél
Emberölések nyomozása

VÁKÁT OLDAL

Kovács Lajos – Bói László – Girhiny Kornél

Emberölések nyomozása

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2022

Szerzők
Kovács Lajos
Bóji László
Girhiny Kornél

Szakmai lektor
Dr. Petőfi Attila

Kiadja a Nemzeti Közszerzői Egyetem
Ludovika Egyetemi Kiadó
A kiadásért felel: Deli Gergely rektor

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

Felelős szerkesztő: Karácsony Fanni
Olvasószerkesztő: Szarvas Melida
Korrektor: Tar Krisztina
Tördelőszerkesztő: Gyapjas Anikó

Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

ISBN 978-963-531-750-9 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-751-6 (elektronikus PDF) | ISBN 978-963-531-752-3 (ePub)

© A szerzők, 2022
© A kiadó, 2022

Minden jog védve.

Tartalom

Bevezetés	9
1. Jogi környezet	11
1.1. Az emberölés és a jogi szabályozás történeti áttekintése általánosságban	11
1.2. A jogi szabályozás történeti áttekintése hazánkban	14
1.2.1. Első királyaink dekrétumaitól a Csemegi-kódexig	14
1.2.2. A Csemegi-kódex	19
1.2.3. Az 1961. évi V. törvény és az 1978. évi IV. törvény	22
1.2.4. A 2012. évi C. törvény	23
1.2.5. A bizonyítás tárgya	25
1.3. Az emberölések tendenciái Magyarországon	32
2. Tudomásra jutás és azonnalos intézkedések	43
2.1. Az emberölések tudomásra jutásának módjai	43
2.2. Azonnalos intézkedések	44
2.2.1. Az ügyelet feladatai	44
2.2.2. A helyszíni tevékenység támogatása	46
3. A szemle	49
3.1. A helyszín biztosítása	51
3.2. A felfedező tanú	56
3.3. A szemlebizottság	57
3.4. A helyszíni halottszemle	60
3.4.1. A szemlebizottság eljárása az orvosszakértő közreműködésével	60
3.4.2. A holttest azonosítása	66

3.5. A helyszín szemléje	70
3.5.1. A szemle statikus szakasza	72
3.5.2. A szemle dinamikus szakasza	75
3.6. Szakértők a szemlén	77
3.6.1. Szagnyomok	78
3.6.2. Lábnymok	79
3.6.3. Daktiloszkópiái nyomok (ujj- és tenyéryomok)	81
3.6.4. Eszköznyomok	83
3.6.5. Véryom	84
3.6.6. Emberi eredetű biológiai anyagmaradványok	86
3.6.7. Lőnyomok, lövési elváltozások	88
3.6.8. Mikroméretű, illetve makroméretű anyagmaradványok	89
3.6.9. A digitális nyomok	91
3.7. A szemle eredményeinek rögzítése	92
3.8. Adatgyűjtés a szemlével párhuzamosan	94
4. Forró nyomos felderítés és a nyomozás tervezése, szervezése	97
4.1. Forró nyomos felderítés	98
4.2. A nyomozás tervezése, szervezése	103
5. Adatgyűjtés	107
5.1. Megkeresés	109
5.2. Puhatólás	110
5.3. Környezettanulmány	111
5.4. A megfigyelés	111
5.5. A lakosság bevonása az adatgyűjtésbe	112
5.6. A kriminalisztikai csapatda	113
5.7. Humán (klasszikus) adatgyűjtés	114
5.7.1. A tanúk felkutatásának speciális módjai	116
5.7.2. Díjkitűzés	121
5.7.3. A média felhasználása	124
5.8. Technikai (digitális) adatok	127

5.8.1. Mobiltelefonok (okostelefonok) és híváslisták	131
5.8.2. Biztonsági (térfigyelő) kamerák	136
5.8.3. Digitális arcképelemzés	139
5.8.4. Az internet	141
5.9. Nyilvántartások	143
5.10. Profilalkotás	144
6. A bizonyítás eszközei	147
6.1. A tanúvallomás	147
6.1.1. A kihallgatás lefolytatásának taktikája	151
6.1.2. „Őszintétlenség” és hamis vallomás	158
6.1.3. A tanúvédelem	163
6.2. A szakvélemény	167
6.2.1. A boncolás	168
6.2.2. A leggyakoribb szakkérdések emberölés esetén	170
6.3. A tárgyi bizonyítási eszközök és az okiratok	171
6.4. A terhelt vallomása	172
6.4.1. A kihallgatás eljárásjogi szabályai, taktikai elvei és ajánlásai	177
6.4.2. A vallomás befolyásolása és a hamis gyanúsított beismerés	182
6.4.3. A vádalku	186
6.4.4. A taktikai blöff	196
7. A bizonyítási cselekmények specialitásai	207
7.1. A helyszíni kihallgatás	207
7.2. A bizonyítási kísérlet	215
7.3. A felismerésre bemutatás	222
7.4. A szembesítés	229
7.5. Szagazonosítás	232
7.6. Kutatás, házkutatás és lefoglalás	234
7.7. Műszeres vallomás-ellenőrzés	236

8. Egyes emberöltéstípusok nyomozásának főbb sajátosságai	243
8.1. Sorozatban elkövetett emberölések	243
8.2. Szervezett bűnözésen belüli leszámolások	250
8.3. Bérgyilkosságok	255
8.4. Darabolással elkövetett emberölések	258
8.5. Utólagos felderítések – „döglött ügyek”	262
8.6. Eltűnéssel leplezett emberölések	271
8.7. Újszülöttölések	276
8.8. Prostituáltgyilkosságok	278
8.9. Rendkívüli halál	285
Befejezés	293
Felhasznált irodalom	295
Vonatkozó jogszabályok	298

Bevezetés

Vajon milyen vizsgálat igyekezett tisztázni az 1610-es években Báthory Erzsébet, a „csejtei rém” bűnösségét? Thurzó György nádor „vizsgálói” csupán számtalan tanúvallomással vélték bizonyítani a főúri özvegy szadista kegyetlenkedéseit, gyilkosságait. Tárgyalás azonban nem volt, bíróság nem mérlegelhette a bizonyítékokat, a fogságban tartott főrendű vádlott idejekorán elhalálozott. Vajon a Tiszaeszláron eltűnt Solymosi Eszter holttestét fogták ki 1882-ben a Tiszából vagy Bary József vizsgálóbírónak volt igaza, aki – vallomások és szakértői vélemények alapján – azt vélte bizonyítottnak, hogy a rituális gyilkosság gyanújával letartóztatott zsidó vádlottak megsegítésére társaik a megölt cseléd lány tetemét „helyettesítő”, ép holttestet öltöztettek be és dobtak a folyóba a hatóságok megtévesztése céljából? Vajon hogyan azonosították az első világháború idején Kiss Béla lecinezett hordókban talált hét megölt áldozatát? A móri bankfiókban 2002-ben történt, nyolc halálos áldozattal járó vérengzés nyomozása vajon hogyan eredményezhette egy vétlen ember jogerős bírói ítéletben kinyilvánított bűnösségének bizonyítását? Vajon hogyan talált rá a nyomozás 2009-ben az öt különböző megyében, látszólag ötletszerűen kiválasztott településeken találomra kiszemelt cigány lakosok gyilkosaira? Mindezek rendkívül érdekes kriminalisztikai kérdések. Az emberölés a legősibb, a legalapvetőbb bűnök egyike, és minden kor törekedett – a maga eltérő módján – a gyilkosság körülményeinek feltárására, kivizsgálására, a cselekményt igazoló bizonyítékok alapján a bűnös megbüntetésére. Ez a kötet az emberölés történeti megítélését, jogszabályi hátterét és mindenekelőtt nyomozási sajátosságainak ismertetését igyekszik összefoglalni.

Mindennapi életünk során találkozhatunk olyan emberölésekkel, amelyek – mint a Hungária körúti kettős gyilkosság 1977-ben, Magda Marinko és társai elképesztő ölésorozata az 1990-es évek elején, a döbbenetes móri mérszárlás 2002-ben vagy a romák elleni gyilkosságsorozat 2008–2009-ben – a média által hetekig-hónapokig napirenden tartott érdeklődést, különösen nagy visszhangot és felháborodást keltenek a lakosság széles körében, elvárt eredményre sarkallva a hatóságokat. Vannak

viszont tisztavirág-életű gyilkossági esetek is, a hírműsorok pillanatnyi szenzációként, szinte naponta tájékoztatják a közvéleményt az úgynevezett „háztartási” emberölésekről, amikor családtagok, szomszédok, ismerősök, féltékeny szerelmesek ölik meg egymást. Ezek a többnyire „egyszerű” megítélésű ügyek a nyomozóknak sokszor gyors munkasikereket, míg az áldozatoknak és hozzátartozóiknak múlhatatlan szenvedést, fájdalmat, emberi és családi tragédiákat jelentenek.

Több közismert filmsorozat, bűnügyi hírmagazin, illetve egyéb tévéműsor középpontjában is a különböző módokon elkövetett gyilkosságok, a cselekmények leplezhetősége, elemzése, azok felderítése, illetve bizonyítása áll. A legnépszerűbbek azok a bűnügyi sorozatok, amelyekben a kriminalisztikai eljárások, módszerek és eszközök sokasága – főként azok pozitív és érdekfeszítő volta – áll a középpontban, gondoljunk csak a helyszínelők munkáját középpontba állító szériákra. Nyilvánvaló, hogy az erőszaknak tartósan létező kultusza él, a széles tömegek érdeklődésében úgy a valós, mint a fiktív gyilkossági esetek – de a megoldásukhoz, a gyilkos lelepleződéséhez vezető kriminalisztikai utak is – töretlen népszerűségnek örvendenek. Ez azért van, mert az élet a legdrágább értékünk, erőszakos elvétele visszafordíthatatlan és megbocsáthatatlan. Az emberölés a legdrámább következményekkel járó, örökre jóvátehetetlen emberi, családi tragédiákat előidéző büntett, a legsúlyosabb bűn, amelynek üldözése – túl a romantikus felhangokon – valódi közérdek, vitathatatlan bűnüldözési feladat, igazi szakmai kihívás.

Az emberi élethez való jogot a legtöbb országhoz hasonlóan Magyarország alaptörvénye is védelemben részesíti. A *Szabadság és felelősség* című fejezet II. cikke kimondja: „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

Emellett léteznek olyan nemzetközi vonatkozású dokumentumok, egyezmények, amelyek ugyancsak tartalmazzák az emberi élet sérthetlenségét és védelmét. Ilyen például az *Egyesült Nemzetek Alapokmánya*, az *Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata*, a *Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya*, illetve az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló római egyezmény. E dokumentumokból is világosan kitűnik, hogy a legfontosabb értéknek az emberi életnek kell lennie. Az élethez való jog minden más jogot megelőző alapjogunk, amely az embereket kivétel nélkül megilleti. Mindenkinek veleszületett joga van az élethez, attól önkényesen megfosztani senkit sem szabad.

1. Jogi környezet

1.1. Az emberölés és a jogi szabályozás történeti áttekintése általánosságban

A bűnözés, az erőszak, s így az emberölés is egyidősnek mondható az emberiséggel, *megítélése mindig az adott korszak fejlettségi szintjének függvénye.* A kezdetekben természetesen még nem volt jogi deklarációja. A közösségi lét, illetve a kezdetleges társadalmi berendezkedések kialakulásával kezdődött meg az emberi élet védelmének igazságszolgáltatás általi szabályozása. Az élet elvételének tilalma messzire, bibliai távlatokba nyúlik vissza, mint a tízparancsolatban¹ fellelhető „Ne ölj!” parancs. E kategorikus tiltáson túl a mózesi törvényekben konkrétabb szabályt is olvashatunk: „Aki úgy megver valakit, hogy meghal, halállal lakoljon.”² Korszakonként visszatekintve megállapítható, hogy egyes területeken és kultúrákban eltérő volt az emberi élet értékéről való felfogás, így *más és más erkölcsi megítélés alá esett az emberi élet erőszakos elvétele* is. Voltak időszakok, amikor megengedett vagy éppen erkölcsös cselekedetnek minősült más életének a kioltása. Több forrásban is olvasható, hogy például az ókori Spártában és Rómában elfogadott szokásnak minősült az életképtelennek vagy kevésbé életképesnek ítélt újszülöttek megölése. Máshol pedig előfordult, hogy a lánygyermekeket gyilkolták meg, mert úgy gondolták, hogy értéktelenek.³ Hosszú, végletektől és szélsőségektől sem mentes út vezetett évezredekken keresztül a más élete elvételének kezdeti teljes büntetlenségétől, a gyilkolás megtúrtságán át a másik ember megölése miatti legszigorúbb felelősségre vonási formák kialakulásáig.

¹ A Sínai-hegyen Istentől kapott parancsok a zsidó-keresztény valláserkölc örök érvényű alaptörvényei, amelyek „az embernek Isten és embertársai iránti kötelességeit összegzik”.

² 2Móz 21,12.

³ *Az újszülött megölése* (2006). Tanulmány az Ügyészek Országos egyesülete és a legfőbb ügyész által Kozma Sándor emlékére hirdetett tudományos pályázatra. Elérhető: www.hoxa.hu/?p1=cikk&p2=1039 (A letöltés dátuma: 2018. 12. 14.)

1. kép
Julius Caesar meggyilkolása⁴

Forrás: www.romaikor.hu (a letöltés dátuma: 2018. 12. 14.)

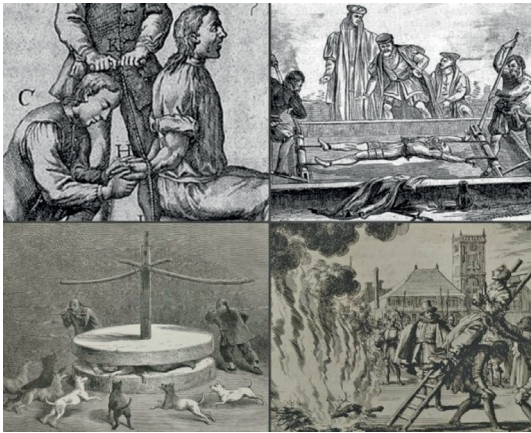
Kezdetben – az ősközösségek korában – a bosszú „intézménye” volt az uralkodó. Először a tálió-elv⁵ szerinti *magánbosszú*, később a család, a törzs, a nemzetség által felvállalt, sokszor oda-vissza eszkalálódó *vérbosszú*, majd a legváltozatosabb próbákban megnyilvánuló *isteni bosszú* formájában nyilvánult meg. Ezekben a korai időkben még semmiféle jogi korlát nem létezett, vizsgálat nem volt, és bíró sem ítélt, a cselekmény nagyságát, súlyát nem állapította meg semmilyen felsőbb hatalom. A megtorlás mértékét csupán a sértett fél szenvedélye határozta meg, ami rendszerint túllépett az igazságosság határán. A harcképes férfiak számának jelentős csökkenése, majd egyes törzsek teljes kipusztulása a végletekig hajtott vérbosszú fokozatos mellőzését eredményezte. Helyette a gyilkos

⁴ Kr. e. 44-ben Antisius római orvos halottvizsgálata megállapította, hogy Julius Caesar testét 23 szúrás érte, közülük azonban csak egy volt halálos.

⁵ A *talio* latin eredetű szó, jelentése: megtorlás. Szabad értelmezésben a „szemet szemért, fogat fogért, életet életért” elvet jelenti. A tálió-elv szerepel Hammurápi törvényoszlopán, amely a Kr. e. 1700-as években készült. Azonos társadalmi szinten alkalmazták: „Ha egy szabad ember kiveri egy szabad ember fogát, üssék ki az ő fogát is.” Azt a jogi elvet testesíti meg, hogy az elkövetőnek ugyanazt a sérülést kell elszenvednie, mint amelyet okozott.

büntetéseként később megjelent az elűzés, a kiközösítés, az öngyilkosságba kergetés „intézménye”, majd az asylum lehetősége. Lassan teret nyert a büntetés anyagi megváltása, miáltal az ölési cselekmény is fokozatosan a tettes és az áldozat – vagy rokonai – viszonyává szűkült. A rabszolgatartó társadalmakban néhol még megtalálható volt a megtúrt, elnézett ölés néhány formája, például a torzszülött gyermekek megölése, az újszülött leányok kitétele, vagy a korlátlanul meggyilkolható rabszolgák, azonban egyre inkább elterjedt a megváltás intézménye, amely mellett mind jobban érvényesült egyfajta kezdeti *állami büntetőjogi igény* is.

Az egyiptomi és a római korban már tapasztalható az emberölés körülményeinek kivizsgálására tett törekvés.⁶ Jellemző a tettes társadalmi hovatartozás szerinti elmarasztalása, ugyanis azonos bűncselekményért szigorúbb büntetés járt az „alacsonyabb osztályokba” tartozóknak, mint az „előkelőknek”.⁷ A feudális államrendszerek jogában – a világi és az egyházi büntetőjogi intézmények párhuzamos működése mellett – a „megelőzés vezéreszméjeként” az *elrettetés elve* dominált.

2. kép

A középkori világnézet nem kedvezett a tényalapú vizsgálatoknak

Forrás: <https://mult-kor.hu> (a letöltés dátuma: 2018. 12. 14.)

⁶ Rómában a gyilkosok ügyeiben a quaestores parricidii járt el, kiterjedtebb közbiztonsági és bűnügyi hatáskörökkel az aedilis, a praetor és a lictor is rendelkezett.

⁷ BAKÓCZI 1984, 51.

Ez a felelősségi elv a legkülönbözőbb, a tálió-elven nyugvó, tortúrákkal súlyosbított halálbüntetési változatok széles körű bevezetésével vált uralkodóvá és elterjedté.⁸ Bár már a fejlett rabszolgatartó államok jogában találkozhatunk a szándékos és a gondatlan emberölési alakzat korai megkülönböztetésével, az igazi áttörés a polgári társadalmak büntetőjogi gondolkodásában jelentkezett, amikor az elrettentés „tökéletlen eszméje” helyett, a felvilágosodás tanainak nyomán az *egyénesítés elve* terjedt el. Itt már egyre inkább uralkodó szerephez jutott „az emberiség, az emberi igazság, a méltányosság és az arányosság” eszméje.⁹ Ennek jegyében a jogalkotó éles különbséget tett az alanyi bűnösség foka szerint az alap, a minősített, valamint a privilegizált ölési cselekmények között, továbbá egyértelműen megfogalmazták a jogos védelmi helyzet kereteit is. A fejlett polgári társadalmakban az emberölés már a legszigorúbban büntetendő cselekmények egyike volt.

A vérbosszú – a megtorlás joga – egyes arab, ázsiai, dél-amerikai és afrikai népek körében ma is szokásjog, és sok családtól Európa egyes államaiban, például Szicíliában és Albániában sem idegen e gyilkos hagyomány. Léteznek továbbá napjainkban is olyan államok, ahol egyes esetekben elfogadhatónak vagy éppen elvártanak tartják az emberi élet kioltását. Példaként említhető a hűtlen asszonyok muszlim erkölcsi szabályok szerinti megkövezése vagy az indiai özvegyégetés.

1.2. A jogi szabályozás történeti áttekintése hazánkban

1.2.1. Első királyaink dekrétumaitól a Csemegi-kódexig

Már első királyaink, Szent István, Szent László, Könyves Kálmán dekrétumai is tartalmaztak büntetőjogi jellegű szabályokat, de magát a büntetőjogot mint jogágot még nem ismerték. Szent István a gyilkosságok szabályozását helyezte előtérbe, a különféle módokon elkövetett emberöléseket annál súlyosabban büntetve, minél súlyosabb megítélés alá estek. A szándékos, illetve a gondatlan emberölés elkövetőjének meghatározott összegű pénzbüntetést kellett fizetnie. Aki karddal ölt, halállal bűnhődött – a büntetésnél érvényesült a tálió-elv.

⁸ BAKÓCZI 1984, 57.

⁹ BAKÓCZI 1984, 70.

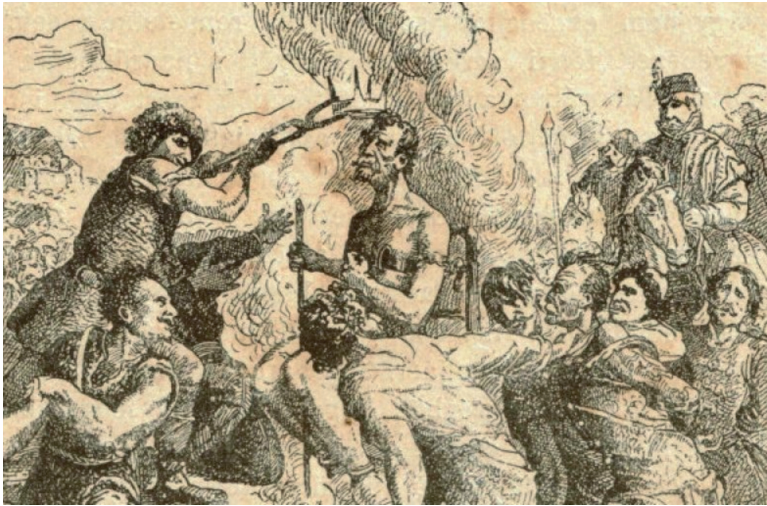
A többi említett királyunk inkább a magántulajdon elleni cselekmények szabályozására és szankcionálására helyezett nagyobb hangsúlyt. Szent László törvényei alapján aki embert ölt, akárhogyan is tette azt, csak szabadságvesztéssel és vagyona elvesztésével felelt. A mai nyomozó szemével érdekes, hogy a dekrétum lehetőséget ad „forró nyomos” tevékenységre, azaz a lopott jószág nyomon követésére, nehogy a falubeliek eltámasszák a keresett nyomot,¹⁰ és indokolt esetben házkutatásra is.¹¹ Meghatározza továbbá, ki „nyomozhat”, kinek feladata a bűn elleni fellépés: „a kiket közönségesen öröknek neveznek”, valamint azt, hogy az örök hogyan folytassanak adatgyűjtést: „[T]udakozzék a faluk népétől; és valahol tolvajt tudnak, jelentsék meg.”¹² Később is szinte minden uralkodónk igyekezett törvényes keretek közé szorítani a büntetőeljárásokat, de a tényfeltáró nyomozás éppúgy a helyi bírók, elöljáróságok, legfőképpen a területet birtokló nemesség kezében volt, mint az ítélezés, ahogy láttuk ezt a Dózsa György által vezetett parasztfelkelés megtorlásakor is.

A 13. és a 17. század között felerősödött az a nézet, hogy az emberi élet védendő érték, így az emberölést a legsúlyosabb bűncselekmények egyikeként tartották számon, és a legembertelenebb módokon büntették. A halálbüntetést gyakorta alkalmazták, ahogy a különféle módokon végrehajtott testcsönkítő, testfenyítő büntetéseket is. Több külföldi – főleg német – büntető jogszabály átvétele mellett a 16. század elejének nagy kísérlete volt az addig használt dekrétumok és a szokásjog szabályainak összegyűjtése és rendszerbe foglalása. E nagyszerű munka 1514-re készült el, Werbőczy István nevéhez kötődik, és Tripartitum néven a magyar jogtörténet jeles műve lett. Bár sohasem lépett törvényi erőre, több évszázadon

¹⁰ Szent László Király Dekrétomainak Második Könyve, 5. Fejezet a lopott jószág nyomon kereséséről: „Ha valaki ellopott jószága nyomán vagyon, küldje követét előre a faluba, hová a nyom vezet, nehogy a falubeliek az ő barmaikat kihajtván, eltámasszák a keresett nyomot; a mit ha általkodottan megcselekednének, fizessenek meg az elveszett jószágért.”

¹¹ Szent László Király Dekrétomainak Második Könyve, 5. Fejezet a lopott jószág nyomon kereséséről 1. §: „Ha pedig a falubeliek előbb kihajtották az ő barmaikat, hogyanem a követ elérkezett volna, akkor a nyomozók házról-házra motozzanak, a mint nekik tetszik.”

¹² Szent László Király Dekrétomainak Harmadik Könyve. I. fejezet a századosokról és a tizedesekről 3. §.

3. kép

Dózsa György izzó vastrónon, izzó vaskoronával

Forrás: <https://mult-kor.hu> (a letöltés dátuma: 2018. 12. 14.)

át a magyar jogalkalmazás alpműveként használták. A Tripartitum – címe szerint – „*nemes Magyarország szokásjogának Hármaskönyve*”, ezért leg részletesebben az akkori népesség alig 3%-át kitevő *nemesi rend jogait* foglalta össze, a többi társadalmi réteget csupán érintőlegesen tárgyalta. Eszerint azok a polgárok, akik nemes sérelmére követtek el emberölést, halállal bünhődtek, és minden ingó és ingatlan vagyonukat elveszítették. Ellenben fordított helyzetben a polgár a bűnöző nemest csak akkor vonhatta felelőségre, ha tetten érték „nyilvános gonosztevőként”, tehát „haramiálkodáson, gyújtogatáson, gyilkosságon”.¹³

A feudalizmus korai szakaszában a vádelvű (akkuzatórius) perstruktúrában a büntettes felderítése, a bűnösség bizonyítása az érdekelt felek jogát képezte. Az általuk beszerzett, többnyire kezdetleges, formális, sokszor kultikus bizonyítóeszközök alapján döntött a bíró a vád megalapozottságáról.

¹³ MEZEY 2014.

4. kép

Zichy Mihály: *Tetemrehívás*¹⁴

Forrás: Arany János balladái Zichy Mihály rajzaival (2016).

Ezzel szemben a nyomozáselvű (inkvizitórius) eljárásban a bűncselekmény és tettesének felderítése, a vádak bizonyítása már nem a felek, hanem kizárólagosan a bíró feladatává vált. A késői feudalizmus jogrendszerében már csupán a bizonyítékok értékelésére és a ténymegállapításra szorított az ítélebíró feladata, amit megelőzött egy tőle személyében és szervezeti betagozásában élesen elkülönülő vizsgálati szakasz; ebben – mintegy előnyomozásként – történt a bizonyítási eszközök felkutatása és rögzítése. Ez már a mai nyomozás előszobája. Formái a generális inkvizíció, amely a bűntett elkövetésének tényére és körülményeire vonatkozó tudakozódás, valamint a gyanúsított ellen személy szerint irányított speciális inkvizíció.¹⁵ Nem nehéz észrevenni a mai nyomozás felderítő és vizsgálati szakaszával

¹⁴ A tetemrehívás a bűnösség kultikus, népi hiedelmen alapuló megállapítása volt, miszerint az áldozat „frissen buzgó” vére a tetem előtt megjelenő gyilkos bűnösségét bizonyította.

¹⁵ KATONA 1977, 56–60.

való analógiát. Csakhogy a mai nyomozókkal, bűnüldözőkkel szemben egykor mások és más hatásokkal vigyáztak a rendre. A török hódoltság után, a 17. század végétől, a romos és szinte elnéptelenedett Buda és Pest újjáépítésekor a városkapitány vigyázott a közrendre. Munkájában a helyettes kapitány, a jegyző, az írnokok, a hadnagyok, az őrmesterek, fertály- és kvártélymesterek, illetve a rendőrlegénység segítették.¹⁶ Könnyű dolguk nem lehetett. „Még a XVIII. század közepén is éjjeli őrök látták el a »rendőrsemélyzeti« szolgálatot. Kocsmai és utcai verekedések, csendháborítások adtak nekik sok dolgot. Nyomozásról szó sem lehetett, ha rablót, gyilkost nem értek tetten, megszökött és azzal ügye le is zárult.»¹⁷

A feudalizmus utolsó évszázadai (17–19. század) a büntetőjogban is jelentős változásokat hoztak: a halálbüntetés helyett polgári személyekkel szemben büntetésként a dunai hajók életfogytig tartó vontatását vezették be, ugyanis ezzel pótolni tudták a hiányzó munkaerőt. Ezenfelül a testcsonkító büntetések sem voltak már jellemzők, főbüntetésként a különböző mértékű szabadságvesztést és a vagyonelkobzást alkalmazták. Bár a halál-, illetve a testcsonkító büntetések visszaszorítása a bűnözés és a bűnbandák számának növekedésével járt, a büntetőjog modernizációja előtt mégis megnyílt az út.¹⁸ A modern polgári társadalmak kialakulása egyúttal megteremtette az állami rendőrség és az önálló bűnügyi szervek működtetésének igényét is, ez pedig – a természettudományok gyors fejlődését felhasználva – a kötött bizonyítási rendszert a szabad bizonyítással fokozatosan felváltva bevonzotta és forradalmasította a kriminalisztika kialakuló tudományát.

1.2.2. A Csemegi-kódex

A *bűncselekmény* fogalma Magyarországon a 19. század végére alakult ki, amikor is elkészült az első átfogó büntetőjogi szabályozást tartalmazó, magyar nyelven íródott büntető törvénykönyv, az *1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről*, vagyis a *Csemegi-kódex*. Elnevezését megalkotója, Csemegi Károly¹⁹ után kapta.

¹⁶ SZOMOR 2011, 17.

¹⁷ BORBÉLY–KAPY 1942, 12.

¹⁸ BÍRÓ 2007.

¹⁹ Csemegi Károly (1826–1899) büntetőjogász, államtitkár, kúriai tanácselnök.

A kódex előtt is születtek már a témában kiemelkedő művek, illetve voltak különféle kodifikációs törekvések, azonban ezek mind sikertelenségbe fulladtak. Az emberi élet elleni deliktumokat a kódex XVIII. fejezete szabályozta, amely a szándékos és gondatlan emberölést egyaránt büntetni rendelte.

5. kép
Csemegi Károly

Forrás: <http://albaregiaprison.blogspot.com/2012/12/csemegi-karoly-az-első-magyar-bunteto.html> (a letöltés dátuma: 2018. 12. 14.)

Csemegi Károly kódexe a szándékos emberölés három nemét különböztette meg:

- *gyilkosság*: az előre megfontolt szándékból elkövetett emberölés, amelyet *halálbüntetéssel* sújtottak;
- szűkebb értelemben vett, vagyis minősítő körülmény nélküli *emberölés*, amelynek szankciója *meghatározott tartamú fegyházbüntetés* volt;

- ha pedig az *emberölést* törvényben meghatározott hozzátartozók sérelmére, vagy több emberen követték el, a tettes *életfogytig tartó szabadságvesztéssel* volt sújtható.

A Csemegi-kódexben privilegizált esetként jelent meg az erős felindulásban elkövetett emberölés, amelyet enyhébben ítélték meg, ha a sértett idézte elő az indulatot, de súlyosabban, ha a sértett az elkövető törvényben meghatározott hozzátartozója. Ezenfelül szintén enyhébb szankciót vont maga után a kivánságra ölés, illetve a gyermekölés is.

A hazánkban nyolcvan éven át hatályos és több idegen nyelvre is lefordított Csemegi-kódex hazai „népszerűségét” mi sem jelzi jobban, mint az, hogy hatálybalépése után Doctor Deodatus²⁰ átiratában még verses formában is kiadták. Az említett XVIII. fejezetből *Az ember élete elleni bűntettek és vétségek* rímbe szedve a következőképpen hangzanak: „278. §. »A ki embert előre megfontolt« szándékkal / Megöl: gyilkosságért lakol halálával. // 279. §. De ha ily szándékot nem fontolt előre: / Tíz vagy tizenöt év fegyház lesz a bére. / »Szándékos emberölés« neve e bűntettnek, / Melyet gyilkosságtól megkülönböztetnek. // 280. §. Ha valaki e bűntettet felmenőn követte, / Házastársán, több emberen, meglakol érte: / A fegyház életfogytig záródik megette.”²¹

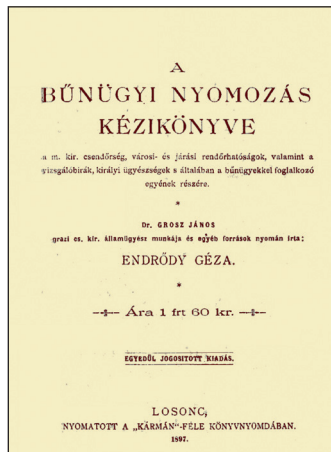
A bűnügyi nyomozás mint önálló tudományág is e korszak vívmánya, ugyanis 1893-ban jelent meg az osztrák Hans Gross, korának egyik legkiválóbb büntetőjogásza és gyakorlati szakembere tollából a *Vizsgálóbírák kézikönyve* című kétkötetes alapmű, amely tulajdonképpen megteremtette a kriminalisztika tudományát.²² A korszak bűnügyi szempontból egy változó és folyamatosan fejlődő tendencia kezdeti szakaszán helyezkedett el, ahol már ismert volt a bűnvádi perrendtartásról szóló törvény,²³ így 1896-ot követően csupán egy jelentős mű született a rendőrségi nyomozások vonatkozásában. Ez a bűnügyi nyomozás tudományának első hazai szakkönyve, amely 1897-ben jelent meg Losoncon, Endrődy Géza csendőr főhadnagy tollából. Ennek az egyedülálló műnek a címe: *A bűnügyi nyomozás kézikönyve*.

²⁰ Eredeti nevén Löw Tivadar ügyvéd, jogtanácsos, publicista, egy időben felelős szerkesztője a *Pester Montagsblätter* című politikai hetilapnak, és munkatársa több jogi folyóiratnak. Egyik legjelentősebb tagja volt a hazai ügyvédtársadalomnak.

²¹ Doctor Deodatus (1884): *A magyar büntető törvénykönyv. A bűntettekről és vétségekről*. Budapest, Eggerberger-féle Könyvkereskedés. 41.

²² IBOLYA 2012.

²³ 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bűnvádi perrendtartásról.

6. kép
Endrődy Géza könyvének címlapja

Forrás: ENDRŐDY 1897.

Endrődyé nem teljesen önálló munka, a szerző bevallottan felhasználta Gross magyarra fordított könyvét és más forrásokat is. A mű nem csupán egy antik könyvritkaság; a méltatlanul elfeledett szerző munkája valódi csemege a kriminalisták számára. Az illusztrációkkal ellátott könyv igen nagy hatással volt nemcsak a magyar bűnüldözés gyakorlatára, de a bűnüldözésről való közgondolkodásra is. Tizennyolc fejezete között külön értekezések szólnak a kikérdezésről, a helyszíni szemlééről, a szakértőkről, a lőfegyverekről, a véryomokról, a testi sértésekről, amely fejezetekben a mai gyilkossági szakemberek számára is tanulságos szakmai ajánlások olvashatók. Bár a könyv egyes fejezeteivel napjainkban egyértelműen szembe kell helyezkednünk, és attól el kell határolódnunk,²⁴ megállapításainak túlnyomó többsége még ma is érvényes. Az alábbi idézet önmagáért beszél: „A nyomozás kimenetelére leghátrányosabb az, hogy a tettest egy bizonyos emberben véljük és ha egyedül ezen irányban haladunk mindaddig, míg kétséget kizáróan bebizonyítatik, hogy a vélt egyén nem a tettes. Mert ezen hamis nyom által rendszerint sok időt fecsérlünk el anélkül, hogy

²⁴ ENDRŐDY 1897 VII. fejezete, amely a cigánység korabeli megítélésének igen szélsőséges leírása.

figyelmünket más irányba is kiterjesztettük volna s ezalatt az eredményt ha nem örökre is, de legalább hosszú időre kockáztattuk.”²⁵

1.2.3. Az 1961. évi V. törvény és az 1978. évi IV. törvény

A jogi szabályozás második lépcsőfokának tekinthető az 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről, amely büntetni rendelte a szándékos, illetve a gondatlan elkövetést, a *privilegizált eseteket azonban nem tartotta fenn*. A legnagyobb változás a minősített esetek szabályozásában következett be. Amellett, hogy a meghatározott hozzátartozó sérelmére történő elkövetést törölték, a *minősítő körülmények köre jelentősen bővült*. Így súlyosabbnak minősült a bűncselekmény, ha előre kitervelten, sok ember életét veszélyeztető módon, nyereségvágyból, más aljas indokból vagy célból, különös kegyetlenséggel, hivatalos személy ellen hivatalos eljárása alatt, illetőleg amiatt, valamint ha több emberen vagy visszaesőként követték el.

Az ezt követő Btk., vagyis az 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről az addigi jogfejlődési folyamat eredményeit összegezte és fejlesztette tovább.²⁶ Ez a 33 éven át hatályos törvény – az élet védelmére szűkítve is – több változást hozott, és több módosításon esett át. E törvény konstruálta meg az *életveszélyt okozó testi sértés* törvényi tényállását, ami azt eredményezte, hogy 1980-tól az emberölési kísérletek jelentős hányada a testi sértések közé sorolódott. A gyermekkorú áldozatok ellen elkövetett ölési cselekmények miatti fokozott társadalmi felháborodást tükrözte a jogalkotás, amikor a Btk. 166. § (2) bekezdését a 1998. évi LXXXVII. törvény – a minősített esetek közé emelve – egy i) ponttal egészítette ki, amely szerint súlyosabban büntetendő az emberölés, ha „tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el”. Ugyanez a törvény egészítette ki a Btk.-t a 166/A. §-sal, amellyel visszahozta az újszülött megölése büntetnének privilegizált emberölési tényállását. Egy ideig ezért párhuzamosan volt hatályban a tizennégy év alattiak elleni ölések súlyosabb és az újszülöttek megölésének privilegizált, enyhébb jogi megítélése. Ezt az ellentmondást küszöbölté ki a 2003. évi II. törvény, amely – közel öt év után – ismét hatályon kívül helyezte az újszülött megölésének önálló

²⁵ ENDRÓDY 1897.

²⁶ BELOVICS–MOLNÁR–SINKU 2013.

törvényi szakaszát, ezeket a deliktumokat a tizennégy év alattiak sérelmére elkövetett minősített emberölések közé utalva. Ez volt a magyar jogalkotás kivételes pillanata, amikor egy cselekmény egyetlen törvénymódosítással *privilegizált esetből minősített ölés*sé, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés helyett akár életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntethető bűncselekménnyé változott. Az újszülött ölések a rendszerváltás előtt évtizedeken át az emberölések 5–10%-át adták évente, majd fokozatos csökkenést mutatva 2010-től évi előfordulásuk 3 és 9% között mozog. E markáns csökkenés – és a megítélésüket övező jogi viták – ellenére nyomozásuk és bizonyításuk specifikus metodikai sajátosságokat hordoz, önálló kriminalisztikai kategória maradt.

A védekezésre képtelen vagy idős kora miatt erre csupán korlátozottan képes áldozatok ellen elkövetett emberölések számának növekedése miatt indokoltá vált a büntető jogszabályok *ismételt szigorítása*. Igény merült fel arra is, hogy a minősített emberölések – hasonlóan a háborús büntettekhez – soha *ne évüljenek el*. Ezeknek a társadalmi elvárásoknak a következő – ma is hatályban lévő – büntető törvénykönyv igyekezett megfelelni.

1.2.4. A 2012. évi C. törvény

A hazánkban jelenleg hatályos Btk. a *2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről*, amelynek XV. fejezetében határozták meg az emberölés tényállását, mégpedig az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények körében. E törvény a korábbi Btk. módosításait és néhány új minősítő körülményt foglalt egységes szerkezetbe. A hatályos Btk. szerint:

„160. § (1) Aki más megöl, büntett miatt öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

- (2) A büntetés tíz évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha az emberölést
- a) előre kitervelten,
 - b) nyereségvágyból,
 - c) aljas indokból vagy célból,
 - d) különös kegyetlenséggel,
 - e) hivatalos személy vagy külföldi hivatalos személy sérelmére, hivatalos eljárása alatt, illetve emiatt, közfeladatot ellátó személy sérelmére, e feladatának teljesítése során, továbbá a hivatalos, a külföldi hivatalos

- vagy a közfeladatot ellátó személy támogatására vagy védelmére kelt személy sérelmére,
- f) több ember sérelmére,
 - g) több ember életét veszélyeztetve,
 - h) különös visszaesőként,
 - i) tizenegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére,
 - j) védekezésre képtelen személy sérelmére vagy
 - k) a bűncselekmény elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére követik el.
- (3) Aki emberölésre irányuló előkészületet követ el, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
- (4) Aki az emberölést gondatlanságból követi el, vétség miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
- (5) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki tizenegyedik életévét be nem töltött vagy akaratnyilvánításra képtelen személyt öngyilkosságra rábír, ha az öngyilkosságot elkövetik.
- (6) A (2) bekezdés h) pontja alkalmazásában a különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmény
- a) a népirtás [142. § (1) bekezdés a) pont], az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §),
 - b) az emberrablás és az előljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak súlyosabban minősülő esetei [190. § (4) bekezdés, 445. § (5) bekezdés a) pont],
 - c) a terrorcselekmény, a jármű hatalomba kerítése, és a zendülés súlyosabban minősülő esetei, ha a halált szándékosan okozva követik el [314. § (1) bekezdés, 320. § (2) bekezdés, 442.2 § (4) bekezdés].²⁷

²⁷ A 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről: 160. § (1)–(6) bekezdés.

1.2.5. A bizonyítás tárgya

Emberölés esetében a *bizonyítás tárgyát* azok a konkrét tények alkotják, amelyek megfelelnek a *bűncselekmény törvényi tényállási elemeinek*. Ez azt jelenti, hogy a nyomozásnál a hangsúlyt az emberölés tárgyának és tárgyi oldalának, valamint alanyának és alanyi oldalának konkrét elemeire kell helyezni. Röviden összefoglalva tehát, az emberölés bizonyítása során a tényállást kell megállapítani. A bizonyítás tárgyát képezi a passzív alany, az elkövetési magatartás, az eredmény és az ok-okozati összefüggés, az elkövetési hely és idő, az elkövetési eszköz és módszer, az aktív alany, tehát az elkövető személye és életkora, a szándék és a motívum vizsgálata. Vizsgálni kell továbbá, hogy jogos védelmi helyzetről, illetve annak túllépéséről lehet-e szó, stb.

Az emberölés közvetlen jogi tárgya az élet. Az emberi élet, így az emberölés alapvető feltétele, tehát a gyilkosság fizikai tárgya – passzív alanya – kizárólag *élő ember* lehet. Elméletileg elképzelhető, hogy valaki – nem tudva, hogy megcélzott áldozata időközben meghalt – egy holttesten követ el élet kioltására alkalmas cselekményt. Az emberi tetem elleni támadás legfeljebb kegyeletsértésként bírálható el. Máig vitatott, hogy a holttesten elkövetett „ölési” cselekmény nem alkalmatlan tárgyon elkövetett emberölés kísérleteként értékelhető-e, amennyiben a tettesnek nincs tudomása a halál beálltáról, és szándéka ölésre irányul.²⁸ A halott viszont nem élő ember, tehát gyilkosságnak semmiképpen nem lehet tárgya. Az áldozat életkorának csak az alsó korhatár szempontjából van jelentősége. A jog ugyan már az anyaméhben és a szülés alatt is védi az emberi életet, de az általánosan elfogadott felfogás szerint a cselekményt a tolófájdalmak kezdetétől, tehát az anya testétől való elszakadási folyamat megindulásától emberölésnek kell tekinteni. Az addig elkövetett cselekményt a törvény a magzatelhajtás törvényi tényállásának keretei között szabályozza. Az emberölés büntette által oltalmazott élet tehát az ember *élve születésével kezdődik és haláláig tart*. A halál beállta ebben a vonatkozásban a *biológiai halál* bekövetkezéséhez köthető. A szív működés és a légzés megszűnése

²⁸ A vita ellenére a kérdést eldöntötte a 2392/2011. számú büntető elvi határozat, miszerint „a halál beálltát követően, passzív alany hiányában – az elkövető akaratától függetlenül – emberölés nem követhető el. Passzív alany hiányában nem az alkalmatlan kísérlet jogkövetkezményeit kell alkalmazni, hanem – bűncselekmény hiányában – felmentő ítéletet kell hozni.”

a klinikai halál állapota, a biológiai halál akkor következik be, amikor ehhez társul a központi idegrendszer működésének megszűnése és az emberi test sejtrendszerének bomlási folyamata. A néhány országban tapasztalható enyhülés ellenére hazánkban büntetendő a halálba segítés, az *eutanázia* is. A haldokló, súlyosan szenvedő, menthetetlen beteg akár saját kívánására történő halálba segítése – az *aktív eutanázia* – tehát emberölésnek minősül. A *passzív eutanázia* – a halni hagyás – viszont az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 20. § (3) és (4) bekezdése alapján lehetséges. Amennyiben a beteg gyógyíthatatlan betegsége a megfelelő egészségügyi ellátás ellenére rövid időn belül halálhoz vezetne, a további kezelés – szabályozott keretek között és módon – visszautasítható.

Tárgyi oldal

A tárgyi oldalon meg kell állapítani, fel kell deríteni és be kell bizonyítani mindazokat a tényeket, amelyek a bűnös – társadalomra veszélyes – magatartás, az *emberölés végrehajtásának külső jegyei*.

- Elkövetési magatartás: a tárgyi oldal szükségszerű elemeként bizonyítani kell, hogy az emberi élet kioltása emberi aktív cselekvés vagy passzív mulasztás következménye.
 - Az esetek többségében az áldozat halálának oka aktív, akaratlagos cselekvő magatartás, amely célzottan az élet kioltását eredményezi. Ez általában valamilyen fizikai tevékenységet jelent, amely megvalósulhat eszköz nélkül, ütlegelés, fojtogatás, rugdosás, taposás stb. útján, vagy valamilyen eszköz, jellemzően kés, balta, lőfegyver, kötél, mérge, áram stb. alkalmazásával.
 - A másik – ritkább – halálhoz vezető elkövetési magatartásforma a mulasztás, amely az elkövető valamilyen jogszabályban előírt kötelezettségének megszegését, elmulasztását jelenti. Ez a mulasztás nem csupán egyszerű nem tevést jelent, több annál. Jogirodalmi meghatározás szerint a nem tevést csupán erőpihenetés. A mulasztás olyannak a nem tevése, amit az elkövetőnek meg kellett volna tennie, ez tehát egyfajta *kötelezettségellenes nem tevést*. A mulasztások eseteiben az elkövetési magatartás legtöbbször gondatlanság, amikor például szülőnek a gyermekkel, eltartónak vagy gondozónak az idős gondozottal szembeni kötelezettségének halált okozó megszegését, elmulasztását kell

a nyomozásnak bizonyítania. A bizonyítandó kötelezettség mulasztásos emberölésnél fakadhat jogi normákból, valamint – szűk körben – erkölcsi normából, parancsból is.

- Az emberölés materiális bűncselekmény, logikus ezért, hogy a bűnös, társadalomra veszélyes magatartás mellett megvalósulásának feltétele az eredmény, az *áldozat halálának bekövetkezése*. Az emberölés törvényi tényállása megállapításának tehát csak az áldozat halála esetén van helye. Az elhalálozás ténye és a halált okozó tettesi magatartás közötti ok-okozati összefüggést bizonyítani kell, ami a holttest kötelező igazságügyi boncolása útján lehetséges. Ezért problémásak az *áldozat nélküli* nyomozások, amely esetekben a hatóságok legnagyobb igyekezete ellenére sem lehet megtalálni a holttestet, mint az emberölés legfontosabb tárgyi bizonyítékát. Ezekben az ügyekben a bűnös ölési cselekményt és az annak okozataként beállt halált fokozott alaposággal, körültekintéssel kell bizonyítani. Az ítélkezési gyakorlat szerint születnek – ritkán és kivételesen – elmarasztaló ítéletek áldozat nélküli emberölési ügyekben is.
- A tárgyi oldal úgynevezett *szituációs ismérvei* nem szükségszerű tényállási elemek, tehát az emberölés büntette *nélkülük is bizonyítható*. Törekedni kell mégis megállapításukra, mert megalapozhatnak minősítő körülményeket, és fontosak lehetnek például az ölési szándék bizonyításánál is. Nem egy emberölés sikeres nyomozása fejeződött már be anélkül, hogy az ölés helyszíne, elkövetési helye ismertté vált volna, pedig a helyszín az egyik legfontosabb kriminalisztikai kiindulópontja egy gyilkossági nyomozásnak. Ezért fontos a helyszín ismerete, szemléje, részletes vizsgálata. A gyilkosság végrehajtásának helyszíne utalhat arra, hogy előre kitervelten vagy éppen ellenkezőleg, spontán elhatározás alapján ölt-e a tettes, és utalhat arra is, hogy a cselekmény – mint például az Aranykéz utcában elkövetett robbantás esetében – eleve több ember élete ellen irányult.

7. kép

Az Aranykéz utcai robbantás nem csak a célszemély életét veszélyeztette

Forrás: A rendőrség helyszíni felvétele

- Nem szükségszerű tényállási elem jogilag az emberölés *elkövetési ideje*, de kriminalisztikailag kulcsfontosságú a potenciális gyanúsítottak *alibijének ellenőrzése* miatt. A végrehajtás módjára, kiterveltségére, a célszemély ismeretére utalhat, ha az ölés éjjel vagy hajnalban, esetleg nappal vagy például csúcsforgalomban történik. Ez történt a Fenyő János sérelmére elkövetett emberölés esetében, amikor az áldozat mozgását, közlekedési szokásait is megfigyelték az elkövetők.
- Szituációs elem az *elkövetés módja*, módszere, körülményei. A használt eszközök fajtái, kés használata esetében például a szűrások száma, a sérülések intenzitása, védekező jellege, helye megalapozhatja a különös kegyetlenség megállapítását, bizonyíthatja a tettes indulatát, bosszúvágyát, fizikai erejét, az eszköz használatával kapcsolatos jártasságát, képességeit. Kriminalisztikai szempontból az elkövetés módszerének vizsgálata adalékokkal szolgálhat az *elkövető személyének, személyiségének, indítékának* megismeréséhez. Más a módszere annak, aki eltűnéssel igyekszik leplezni tettét, aki öngyilkosságnak állítja

be az emberölést, aki indulatból vagy bosszúból öl, és másképp gyilkol egy bünszervezet. Az emberölés leplezését szolgálta már beállított véletlen baleset vagy tüzeset, természetes halál vagy közúti baleset látszatának keltése. Jellemzően mások a módszerbeli sajátosságai egy bérgyilkosságnak.

- Közismert, hogy az *elkövetés eszköze* sem kerül elő egyes esetekben, de ez sem szükségszerű eleme az emberölés törvényi tényállásának. Kriminálisztikailag viszont a nyomozások fontos célkitűzése az elkövetés eszközének megállapítása, felkutatása és a gyanúsított „*kezébe tétele*” nyomazonosságok vagy vallomások útján. Sok emberölési nyomozás során döntő fordulatot, esetenként beismerő vallomást eredményezett az elkövetési eszköz megtalálása, szakértői vizsgálata, a gyanúsított elé tárása.

Alanyi oldal

Az emberölés alanya, vagyis elkövetője *bárki lehet*, aki *beszámítási képességgel* bíró, tizennegyedik életévét betöltött *természetes személy*. Az emberölés nyomozásának legfőbb célja a büntett tényének megállapítása után az elkövető, a tettes felderítése. A hatályos büntető törvény rendelkezései szerint emberölés miatt büntethetők a tizenkettedik életévüket betöltött gyermekek is, legsúlyosabb büntetésük 1-től 4 évig terjedő javítóintézeti nevelés lehet. Az emberöléssel megalapozottan gyanúsítható 12–14. életév közötti terhelt esetében az elmeállapot orvosszakértői vizsgálata során a *beszámítási képességet*, majd a *belátási képességet* egyaránt vizsgálni kell.

Az emberölés bűncselekményének *elkövetői* lehetnek:

- tettes, aki az emberölés törvényi tényállását egészben vagy részben, *saját magatartásával* megvalósítja, és rendelkezik az alannyá válás törvényi feltételeivel;
 - önálló tettes, aki egyedül, más személy közreműködése nélkül valósítja meg az emberölés tényállási elemeit;
 - közvetett tettes, aki más – gyermekkorú, kóros elmeállapotú, kényszer vagy fenyegetés hatálya alatt álló, tévedésben lévő stb., tehát büntetőjogi felelősségre nem vonható – személyt felhasználva vele gyilkoltatja meg az áldozatot, miközben

- ő a törvényi tényállás megvalósításában cselekvő módon nem vesz részt;
- társtettesek, akik az emberölést egymás tevékenységéről tudva, akarategységben, közösen, együtt követik el;
 - részes;
 - felbújtó;
 - bűnsegéd az, aki a bűncselekmény elkövetéséhez másnak szándékosan segítséget nyújt. Ez valósul meg akkor, ha például valaki tudja, hogy azért ad el éles lőfegyvert egy másik személynek, hogy azzal ez utóbbi személy emberölést kövessen el.

Az alanyi oldalt tekintve a nyomozásnak bizonyítania kell, hogy az áldozat halálát *szándékosság* vagy *gondatlanság* okozta.

- Szándékosság:
 - Az elkövetőnek *egyenes* vagy *közvetlen* a szándéka (*dolus directus*), ha cselekménye megkezdésekor előre látja és akarja is, hogy ténykedése áldozata halálát okozza.
 - *Eshetőleges, közvetett* szándéknak (*dolus eventualis*) kell tekinteni azt, ha a tettes *látta előre*, hogy cselekménye a sértett halálát okozhatja, *de nem akarta, nem kívánta* azt, viszont közömbös maradt a tragikus végeredmény lehetőségével szemben. A gondatlan emberölésnek is két fokozata van.
- Gondatlanság:
 - A *tudatos gondatlanság* (*luxuria*) esetében az elkövető a halálos eredmény bekövetkezésének lehetőségét látja, felismeri ugyan, de könnyelműen bízik annak elmaradásában.
 - A *hanyag gondatlanság* (*negligentia*) akkor állapítható meg, ha a tettes azért nem látja a halálos eredmény bekövetkezésének lehetőségét, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztotta.

Az alanyi oldal nem szükségszerű elemei a *motívum* és a *célzat*, de megállapításuk – például az aljas indok motívumként, a nyereségvágy pedig célzatként – minősítő körülmény lehet.

- Az emberölés privilegizált esetében – az *erős felindulásból elkövetett emberölésnél* – a bizonyításnak a *méltányolható okból* bekövetkezett felfokozott, önkontrollra képtelen állapotot kell feltárnia, ami lehet sértődöttség, félelem, harag, ijedtség, féltékenység